

Foto: Marius Kaniews, Forsvaret

Foto: Taral Jansen, Forsvaret

Veteranplan

Anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging av veteraner og deres familier

2023 - 2027

BARDU KOMMUNE

Bardu har vært vertskapskommune for Forsvaret og Hæren siden verneplikten ble innført i Nord-Norge, og Setermoen Leir ble etablert i 1898. Svært mange soldater har i løpet av 125 år fått sin utdanning på Setermoen, og mange fikk kjenne på alvoret i nøytralitetsvaktene allerede i 1905 og i 1914 – 18. Setermoen var også mobiliseringssted for felttoget mot Narvik i 1940, og her var også 6. divisjonens feltsykehus under den 62 dager lange fjellkrigen, der 136 bardudøler deltok. Etter krigen ble Setermoen svært sentral da Brigaden i Nord-Norge ble etablert, ved at Tysklandsbrigaden ble flyttet hjem i 1953. Tysklandsbrigaden var den første av en lang rekke operasjoner i utlandet som Norge har deltatt i, med UNIFIL og Afghanistan som de største. I svært mange år har det kontinuerlig vært soldater fra Bardu ute i internasjonal tjeneste. I tillegg mener jeg at alle de som har tjenestegjort innenfor nasjonens grenser også omfattes av veteranbegrepet, slik også vår Forsvarssjef har tatt til orde for.

Som Norges største veterankommune, målt etter folketallet, er denne planen svært viktig for oss. Det å anerkjenne den innsatsen som veteranene og veteranfamiliene har gjort gjennom ivaretagelse er svært viktig. Spesielt for Bardu, sammenlignet med de fleste andre veterankommuner, er at noen er ute til enhver tid. Dette gjør at vi alltid må ha gode planer innenfor helse, skole og barnehage, for ivaretagelse av veteranfamilien før, under og etter utenlandsopphold.

I mitt møte med veteraner ser jeg først og fremst ressurspersoner, og dette vil alltid være utgangspunktet, selv om noen kanskje sliter og trenger hjelp. Det er viktig å verdsette de erfaringene som veteranene har opparbeidet seg, slik at vi som samfunn kan bidra, slik de bidrar til samfunnet.

Forsvaret har gjennom 125 år vært den viktigste bidragsyteren til det Bardu-samfunnet vi kjenner i dag. Mange milliarder er investert i materiell og infrastruktur og i de neste årene skal Forsvaret igjen investere tungt på Setermoen i både nasjonale og allierte kapasiteter. Likevel er ivaretagelsen av personellet, gjennom denne planen, den den viktigste investeringen vi gjør, i de mest usikre tidene vi har hatt i Europa siden andre verdenskrig.

Foto: Carine Meyer, Bardu kommune

Toralf Heimdal Ordfører

Innledning

Forsvaret er et viktig tyngdepunkt i Indre Troms, og er den største arbeidsgiveren. Her gjennomfører befall og vernepliktige sin nasjonale tjeneste, samt at avdelinger og personell forbereder seg for internasjonale operasjoner.

En stor andel av befolkningen er tilknyttet Forsvaret, som militær-, sivilt ansatt eller familie. Det er mange veteraner som fortsatt arbeider i Forsvaret og som kommer til å reise ut på operasjoner igjen, samtidig som det bor mange veteraner i kommunen som har sluttet sin tjeneste i Forsvaret.

Bardu kommune vedtok handlingsplanen for veteraner i 2015. Denne har i stort virket etter sin hensikt.

Bakgrunn

Siden slutten av 2. verdenskrig har hvert årskull av våre vernepliktige, samt utdannet befal vært og er det nasjonale forsvar til vern om Norges sikkerhet, interesser og verdier. Til daglig deltar befal og vernepliktige i nasjonale operasjoner.

Siden 1947 har Norge deltatt i over 100 internasjonale operasjoner i 40 land og i fire verdensdeler med over 120 000 menn og kvinner. Fra Tysklandsbrigaden via operasjonen i Libanon, på Balkan og til Afghanistan. I Afrika har Norge også bidratt i operasjoner. Mest kjent er operasjoner i Sudan, Mali, Kongo og Libya. Norge deltar kontinuerlig i internasjonale operasjoner i en eller annen form, samt utstasjoneringer av observatører, hovedsakelig for FN.

Med grunnlag i Stortingsmelding 34 (2008-2009) – «Fra vernepliktig til veteran» og derpå følgende handlingsplan (2001), kom oppfølgingsplanen i 2014 med 27 tiltak. Denne planen hadde fire sektorovergrepene mål:

- Regjeringen vil forebygge mulige negative konsekvenser av internasjonal tjeneste, gjennom kartlegging og god informasjon om rettigheter og støtteordninger.
- Regjeringen vil bidra til aktiv formidling av samfunnets anerkjennelse.
- Regjeringen vil arbeide for at personellet og deres pårørende får god oppfølging basert på behov og rettigheter.
- Regjeringen vil arbeide for å bedre kompetansen i det sivile hjelpeapparatet, basert på kunnskap gjennom forskning.

Ett av disse, tiltak 14, gav oppdraget til kommunene om å utarbeide handlingsplan for ivaretagelse av veteraner og deres familier. Bardu kommune har etter at nåværende handlingsplan for veteraner ble vedtatt i 2015 etablert prosedyrer for oppfølging av veteranene i samråd med lokale avdelinger og det sivile hjelpeapparat. Det er også videreutviklet tiltak hvordan alle veteranene skal hedres gjennom markeringer så som 8. og 17. mai, FN-dagen og Forsvarets minnedag. Etter hvert har deployeringene endret seg noe ved at det er mindre kontingenter som deployeres, og de fleste av de deployerte er fast ansatte i Forsvaret både før og etter deployering. Det er fortsatt en utfordring å oppnå kontakt med de veteranene som var deployert til operasjoner i utlandet og som ikke lenger tjenestegjør i Forsvaret, men som bor i kommunen.

Foto: Torbjørn Kildsvold, Forsvaret

Foto: Johanna Aarstrøm

Foto: Marius Kaniews, Forsvaret

Foto: Mittet, postkort

Mål med planen

- Å vise veteranene oppmerksomhet og respekt for den innsatsen de har gjort på vegne av Norge innenlands og utenlands.
- Å synliggjøre veteraner som en ressurs for lokalsamfunnet
- Å gjøre Bardu kommune rustet til å utfylle sin rolle som tjene-televerandør for veteraners og deres familiers behov i lokalsamfunnet
- Å skape økt samhandling innad i kommunen, slik at veteranene og deres familier blir møtt med gjennomgående kompetanse og forståelse
- Å la planen fungere som et opplysnings- og informasjonsdokument både for veteraner, kommunen og lokalsamfunnet.

Evaluering og revisjon av planen: Veteranområdet er i stadig utvikling, og for å sikre at veteranplanen oppnår ønsket effekt og treffer med tiltakene, er det viktig med en forpliktende evaluering og revidering av planen. Tiltakene i planen vil evalueres årlig, og planen som helhet vil revideres etter fire år.

Om veteranplanen

Kommunens ansvar: Kommunene er ansvarlig for at personer som oppholder seg i kommunen, skal tilbys nødvendig helse- og omsorgstjeneste, sosiale tjenester og andre tjenester forvaltet av NAV (oppholdsprinsippet i helse- og omsorgstjenesteloven). For fastleger og ansatte i kommunens tjenester er det viktig å vite at årsaken til fysiske og psykiske helseplager kan være belastninger i tilknytning til internasjonale operasjoner, også når dette ligger langt tilbake i tid.

Forsvarets ansvar: Lov om personell i Forsvaret av 02.07.2004 § 12 a med forskrifter, pålegger Forsvaret plikt til å følge opp personell som tjenestegjør eller har tjenestegjort i en internasjonal operasjon, i ett år etter endt internasjonal tjeneste. For å oppfylle denne plikten har Forsvaret utviklet et ettårsprogram for oppfølging som gjelder for alle veteraner som drar ut i internasjonale operasjoner. I tillegg har de laget et program for oppfølging av veteranenes familie før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner.

Dersom det i løpet av ettårsprogrammet avdekkes særskilte oppfølgingsbehov, følger Forsvaret opp dette. Oppfølgingsplikten omfatter først og fremst en plikt til å tilby psykologisk og psykiatrisk oppfølging når det avdekkes psykiske skader, men Forsvaret har også plikt til å følge opp andre typer behov i den grad dette har en sammenheng med tjenesten. Dersom personellet best kan hjelpes i det sivile hjelpeapparatet, vil Forsvaret

sørge for overgang til det sivile. Retten til psykologisk og psykiatrisk oppfølging gjelder også for personellets nærmeste familie når det er behov for det.

Planens utforming og omfang: Planen regulerer alle forhold som er nødvendig for å kunne etablere kommunale tiltak tilpasset de veteraner som tjenestegjør i de militære avdelinger som har baser i kommunen, samt de veteraner som bor i kommunen og som ikke lengre er i tjeneste. Planen omfatter også veteraner fra utenriks- og justissektoren.

Veteranbegrepet : Det har vært uklarheter rundt «veteranbegrepet» spesielt hva anerkjennelse angår og hvordan denne skal synliggjøres. Stortingsmelding nr 34 (2008-2009) tilkjenner forståelsen av begrepet ved å knytte det til operasjoner, noe de som har gjennomført nasjonal tjeneste ikke følte seg inkludert i. Forsvarssjefen har i kronikk i Forsvarets Forum 20 mai 2021 tatt til orde for å utvide veteranbegrepet slik at det på en klar, enkel måte beskriver våre veteraner slik: *«I veteranbegrepet vil jeg legge til alle kvinner og menn som hver dag har forsvart våre verdier og vår frihet både hjemme og ute, men som ikke faller inn i kategorien veteraner fra 2. verdenskrig eller veteraner fra internasjonale operasjoner.»*. Dette er en enkel definisjon som også Bardu kommune legger til grunn for denne planen.

Foto: Johanna Aarstrand

anerkjennelse

Kommunen skal anerkjenne veteranene for den innsatsen de har gjort gjennom sin deltakelse i nasjonale, så vel som internasjonale, operasjoner. Den enkelte veteran fortjener anerkjennelse og respekt for viljen til å risikere liv og helse for landet. Det er videre en målsetting å nyttiggjøre seg de erfaringer disse veteraner har opparbeidet gjennom sin tjeneste.

ivaretagelse

Bardu kommune vil øke forståelsen for, og kunnskap om, hva internasjonale operasjoner innebærer både for veteranen, familien, pårørende, og hva det betyr for kommunens tjenestetilbud innenfor helse, sosial, omsorg og oppvekst.

oppfølging

Gjennom samhandling av både kommunens og øvrige sivile ressurser og sammen med avdelingene og veteranorganisasjonene, sikre en forsvarlig oppfølging av både veteranen og dens familie/pårørende før/under og etter deployering.

Foto: Thor Håkon Bredesen, Forsvaret

Ressurser

Ressurser til hjelp i veteranarbeidet: Det finns en rekke ressurser som er tilgjengelig både for veteranene og for kommune. De viktigste er gjengitt. Listen er ikke uttømmende.

«**Forsvarets åpne dør**» er et tilbud til alle veteraner og deres familier. Her kan man få svar på spørsmål om dekorasjoner, dokumentasjon og internasjonale operasjoner, samt råd og veiledning om Forsvarets og samfunnets ulike tilbud til veteraner – uavhengig av når og hvor tjenesten var. Åpen dør består av et tverrfaglig team med både militært og sivilt ansatte. Teamet har lang erfaring med å gi råd og veiledning til veteraner og deres familier. De fleste i dette teamet er også selv veteraner fra internasjonale operasjoner. Kontakt: veteraner@mil.no eller tlf 800 85 000 (kl. 0800 - 1500 på hverdager).

Veteranforbundet SIOPS - Skadde i internasjonale operasjoner bistår veteraner og deres familier med oppfølging og veiledning i møte med det offentlige. For mer informasjon og kontakt: www.siops.no.

Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner (NVIO) er Norges største interesseorganisasjon for militært personell som har deltatt i internasjonale operasjoner – og deres pårørende. For mer informasjon og kontakt: www.nvio.no

kameratstøtte.no - En nettbasert veiledningstjeneste for veteraner og familien, drevet av NVIO og Mental Helse.

Kameratstøttetelefonen (NVIO) 800 48 500 - En landsdekkende, døgnbemannet hjelpetelefon hvor du får snakke med en som har tjenestegjort utenlands. Du kan være anonym.

Kompetansemiljøet for veteransaker NAV Elverum (Råd og veiledning for veteraner) har ansvar for at personer som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner for Norge får god oppfølging i NAV. Derfor er det opprettet et eget kompetansemiljø for veteransaker ved NAV Elverum. Du kan kontakte kompetansemiljøet på Elverum direkte dersom du er veteran og ønsker informasjon og veiledning. Kompetansemiljøet bistår også andre NAV-kontor og Forsvaret i spørsmål knyttet til veteransaker. For mer informasjon og kontakt: NAV Elverum.

Familievernkontoret Innlandet Øst, avdeling Hamar gir et tilbud til veteraner og veteranfamilier som har behov for veiledning i forbindelse med tjenestegjøring før, under eller etter en internasjonal operasjon. Avdelingen har et særskilt ansvar for å bidra til kompetanseheving av andre familievernkontorer vedrørende spesielle utfordringer tilknyttet veteranfamilier. For mer informasjon og kontakt: Familievernet sitt tilbud til veteranfamilier.

Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) er en ressurs for deg som i ditt arbeid møter mennesker som blant annet er berørt av traumatisk stress, selvmordsproblematikk og vold. RVTS ene bidrar til kompetanseheving, blant annet gjennom kurspakker, veiledning og nettverksarbeid på tvers av sektorer, etater og forvaltningsnivåer.

Tiltak

Tiltak - anerkjennelse			Tiltak - ivaretagelse			Tiltak - oppfølging		
Tiltak	Beskrivelse	Ansvar	Tiltak	Beskrivelse	Ansvar	Tiltak	Beskrivelse	Ansvar
8. mai	Kommunene Bardu, Bardu og Sørreisa arrangerer felles og avtalte separate arrangement. Bardu kommune og lokale avdelinger inviterer til veteranlunsj i Setermoen leir.	Samarbeid ordførere og lokale avdelinger	Boken «Håndbok i militærpsykiatri	Tildeles alle fastleger	Kommunedir.	Før/under og etter deployering av avdelinger/personell	Etablere faste rutiner slik at kommunen kan bidra til god forebygging så som familiedag før utreise, samt oppfølging gjennom deployeringen og etter hjemkomst for både veteranen og dens familie/pårørende	Ordfører/kommunerektør og plasskommandant
FN-dagen	Kommunen i samarbeid med lokale avdelinger og veteranorganisasjoner legger opp til orienteringer i kommunens skoler iht undervisningsplanene. I samarbeid med NVIO arrangeres FN-marsj	Kommunedire. og NVIO	Kurs for helsepersonell	Det er utarbeidet meritterende kurs for leger og psykologer. Kommunen administrerer disse kursene. (kan bestilles direkte fra RVTS i kommunens helseregion.)	Kommunedir.	Oppfølging av familiene til de deployerte	I samarbeid med avdelingene og familiekoordinator gjennomføre regelmessige møter med familiene til deployerte for å forsterke oppfølgingen.	Kommunedir.
Andre markeringer	Vurdere i samråd med avdelingene, veteranorganisasjoner og arrangører å etablere militære «stands» som visualiserer veteraners hverdag under operasjoner. Ved militære arrangement (f.eks åpen dag/leir) bidra med «stands» hvor kommunen presenterer sitt tilbud for veteraner og deres familier	Ordfører/Kommunedir/ Veteranorganisasjoner/ Arrangører	Interkommunale fagdager	Årlig, kompetanseheving av aktører som kan komme i kontakt med veteraner og deres familier/barn: personell i skole, barnehage og på helsestasjon, barnevern, fastleger og helsepersonell i førstelinjen.	Kommunedir.	Veteraners overgang til det sivile hjelpeapparat	Kommunen vil sikre en god samhandling rundt veteraner som overføres fra Forsvarets helseoppfølging (ett år etter hjemkomst) og til det sivile helsevesen	Kommunedir.
Nyttiggjøre seg veteraners kompetanse og erfaringer	Kommunen vil nyttiggjøre seg veteraners kompetanse og erfaringer i sin planlegging (f.eks beredskaps-/katastrofeplaner	Kommunedir.	Sikre at alt helsepersonell har tilgang på relevant informasjon om veteraner	Årlig, kompetanseheving av aktører som kan komme i kontakt med veteraner og deres familier/barn: personell i skole, barnehage og på helsestasjon, barnevern, fastleger og helsepersonell i førstelinjen.	Kommunedir.	Samhandling med veteraner og kommunen	Kommunen vil etablere og utvikle faste møter mellom kommunens og Navs involverte i veteranarbeid, og de lokale avdelinger og veteranorganisasjonene	Kommunedir.
Etablere treffsted for veteraner	I samarbeid med lokale avdelinger og veteranorganisasjonene etablere et treffsted for kommunens veteraner som et militær/sivilt møtepunkt	Ordfører/ Veteranorganisasjoner	Sikre at helsepersonell har tilgang på relevant informasjon	E-læring om veteraner, som gir en god grunnkompetanse om veteraner, deres familier og potensielle utfordringer	Kommunedir.	Etablere et Nord-Norsk veteransenter i Bardu	Arbeide politisk for å etablere et Nord-Norsk veteransenter i Bardu som omfatter alle veteraner. Bardu kommune i samarbeid med veteranorganisasjoner, regionale/sentrale sjefer i Forsvaret, samt politiske myndigheter.	Ordfører/kommunedir/ veteranorganisasjoner
Etablere et felles sted for minnesteiner	Samle og etablere et sentralt minnested/seremoni plass ved Setertun for minnesteiner etc som omhandler veteraner.	Forsvaret/Forsvarsbygg Kommundirektør /-Veteranorganisasjoner	Systematisere samhandling med samarbeidspartnere	Videreutvikle oppfølgingen av veteraner og deres familie sammen med familievernkontor, lokalt NAV og barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP), Psykiatrisk senter Midt Troms (DPS) og Viken Senter i Bardu	Kommunedirektør Plasskommandant forsvarskoordinator	Videreføre Veterankontakt	Veterankontakten kan fungere som en kontaktperson for veteraner, deres pårørende og eksterne aktører på veteranområdet	Kommundir.
						Veteranside på kommunens hjemmeside	Kommunen oppretter en egen fane/veteranside på kommunens hjemmeside, slik at veteranene kan få oversikt over nødvendig informasjon på ett sted.	Kommunedir.

Definisjoner

Stressmestringsteam/Forsvarets sanitet (FSAN): Forsvaret har 6 stressmestringsteam som er spredt ut over landet. Stressmestringsteamene driver med psykologisk oppfølging og behandling av Forsvarets ansatte og i noen tilfeller også deres familier. Stressmestringsteamene forbereder soldatene psykologisk på tjenesten i utlandet, besøker dem i misjonsområdet og har psykologisk debrief av dem når de kommer hjem, (mellomlanding) og 6-12 mnd etter endt tjeneste. Som en av seks Stressmestringsteam (SMT) i Norge, holder SMT Nord til på Bardufoss. De har stor kompetanse på veteranen, hvilke forberedelser som gjøres hjemme før de reiser på operasjoner ute. De besøker og har samtaler med veteranen i operasjonsområdet, de debriefer veteranen på sine opplevelser etter at operasjonen er avsluttet og de følger opp veteranen om det skulle være noe behov for det i etterkant av operasjonen. Tilbudet deres om oppfølging før, under og etter gjelder også for veteranens familie, da mer behovsstyrt og ikke inne i et fast system.

Forsvarets veteran tjeneste: Jobber med anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging av veteraner fra internasjonale operasjoner. Gjennom kunnskap om operasjoner og kunnskap om veteraner forbedres stadig Forsvarets oppfølging av veteranene. Forsvarets veteran tjeneste samarbeider også med veteranorganisasjonene og en rekke andre aktører for å øke befolkningens kunnskap om veteraner og den innsatsen de har gjort, og gjøre tilbudene til veteraner og veteranfamilier bedre kjent. Veteran tjenesten driver Forsvarets veteransenter, et tilbud til alle Forsvarets veteraner og deres familier. I tillegg forvaltes dekorasjoner av Forsvarets veteran tjeneste.

Deployering: Når noen reiser ut på oppdrag i utlandet.

Mellomlanding: Alle som har vært ute i internasjonal tjeneste samles ett sted før de returnerer til Norge og foretar der en psykologisk debrief.

Redeployering: Etter hjemkomst til Norge.

Bufetat – familievernet: Bufetat har ansvar for familievernet som er et tilbud til mennesker med ulike samlivs- og relasjonsproblemer. Bufetat på Finnsnes dekker blant annet kommunene Bardu, Bardu og Sørreisa.

Foto: Torbjørn Kjosvold, Forsvaret

NAV – Folketrygdloven: Folketrygden er et nasjonalt, sosialt forsikringssystem. Mesteparten av folketrygden administreres av arbeids- og velferdsetaten (NAV).

Statens pensjonskasse (SPK): Statens pensjonskasse håndterer søknadene om kompensasjon og erstatning (herunder uførepensjon) på vegne av Forsvarsdepartementet.

Distriktpsykiatriske sentre (DPS): Et desentralisert spesialhelse-tjenestetilbud som skal ha et hovedansvar for tilbudet innen psykisk helsevern for voksne.

PPT: Opplæringsloven § 5-6 krav om en PP-tjeneste: ” Kvar kommune og kvar fylkeskommune skal ha ei pedagogisk-psykologisk tjeneste. Den pedagogisk-psykologiske tenesta i ein kommune kan organiserast i samarbeid med andre kommunar eller med fylkeskommunen. Tenesta skal hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling for å leggje opplæringa betre til rette for elevar med særlege behov. Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal sørgje for at det blir utarbeidd sakkunnig vurdering der lova krev det”.

Brigadeprest og bataljonsprester (feltprester ved avdelinger): Hver avdeling i forsvaret har sin prest, og mange av dem er selv veteraner. De har gjennom egne erfaringer og i jobb med veteranene, både før og etter deployering, kunnskap om hva veteranene utsettes for, og om forberedelser og oppfølging knyttet til operasjoner.

Familiekoordinatorer : For å gi bedre støtte til forsvarsfamiliene, er det familiekoordinatorer ved det etablert familiekoordinatorer i Tren-regimentet. Koordinatoreren skal legge til rette for familiesamlinger, møte og gi informasjon om kva avdelinga kan tilby familiene.Familiekoordinator har oversikt over forsvarets arbeid før, under og etter deployering. Og de utøver familiestøttetiltak knyttet opp mot hver enkelt fase. De har samlet erfaring på veteranfamiliers opplevelser, utfordringer og erfaringer.

RVTS: Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging. RVTS bidrar til kompetanseheving gjennom undervisning, veiledning, konsultasjon og nettverksarbeid på tvers av sektorer, etater og forvaltningsnivåer.

Senter for psykisk Helse Midt-Troms: DPS tilhører spesialisthelsetjenesten og har hovedansvaret for tilbudet innen psykisk helsevern for voksne. DPS er statlige klinikker som tilbyr døgntilbud, dagtilbud, poliklinikk, akutt- og ambulant team. Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) er en del av tjenesten. De samarbeider med kommunene i sine respektive områder. Fastlegen kan henvise til DPS for utredning og eventuell behandling. Senter for psykisk helse Midt-Troms dekker blant annet kommunene Bardu, Bardu og Sørreisa.

Viken senter: Klinisk pastoral utdanning, PREP-kurs.

Kontakt

For oppdatert kontaktinformasjon, gå til Bardu kommunes hjemmeside via qr-koden under eller på www.bardu.kommune.no

Altevannsveien 16, 9530 Bardu

telefon: 77 18 52 00

e-post veteran@bardu.kommune.no

BARDU KOMMUNE

Foto: Hæren